

Opinia
o Programie nauczania biologii w gimnazjum – „Puls życia”
autorstwa Anny Zdziennickiej wydanym przez wydawnictwo Nowa Era

Przedstawiony do zaopiniowania program nauczania przeanalizowałam pod kątem jego zgodności z podstawą programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół znajdującą się w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r.* (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). Zweryfikowałam również możliwości realizacji założeń programu zgodnie z siatką godzin określoną *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 marca 2009 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych* (Dz. U. z 2009 r. Nr 54, poz. 442) oraz wytycznymi zawartymi w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników* (projekt z dnia 9 kwietnia 2009 r.).

Program nauczania biologii w gimnazjum – Puls życia składa się z ośmiu rozdziałów poprzedzonych wstępem, przedstawiającym ogólne założenia dydaktyczne i wychowawcze, na których została oparta koncepcja programu. Na podkreślenie zasługuje fakt, że autorka, opisując założenia programu, uwypakowała znaczenie poznawczej aktywności uczniów.

W rozdziale I – **Zapisy w podstawie programowej kształcenia ogólnego** – autorka przybliżyła nauczycielom podstawę prawną, na której oparła opiniowany program nauczania. Przedstawione są tu cele kształcenia ogólnego, wykaz najważniejszych umiejętności zdobywanych przez uczniów oraz główne zadania szkoły na III i IV etapie edukacyjnym.

Rozdział II. – **Zapisy w podstawie programowej dotyczące kształcenia biologicznego** – zawiera tylko te zapisy z podstawy programowej, które dotyczą treści nauczania biologii na III etapie edukacji. Wymienione są tu cele kształcenia zapisane w formie wymagań ogólnych, treści nauczania sformułowane jako wymagania szczegółowe oraz zalecane doświadczenia i obserwacje przewidziane na ten okres nauki.

W rozdziale III. – **Charakterystyka programu** – autorka informuje, że „założeniem tego programu jest zachęcenie nauczycieli do stwarzania takich sytuacji dydaktycznych, w których uczeń sam podejmie inicjatywę odkrywania porządku i harmonii w środowisku życia, zrozumie nierozłączność wszystkich jego elementów, wzajemnych zależności, znajdzie w nim swoje miejsce i poczuje odpowiedzialność za jego stan oraz przyszłość”. Zakłada też, że uczeń pozna zasady funkcjonowania organizmów roślinnych i zwierzęcych oraz zależności zachodzące pomiędzy nimi

a środowiskiem ich życia. W programie szczególny nacisk położono na zagadnienia związane z ochroną środowiska. Program uwzględnia liniowy układ treści.

Materiał nauczania podzielono na 3 części:

Część I. Różnorodność życia

Część II. Anatomia i fizjologia człowieka

Część III. Genetyka, ewolucja życia, ekologia i ochrona środowiska

W rozdziale IV. – ***Uwagi o wariantach realizacji programu*** – autorka zawarła cenne wskazówki dotyczące tego, jak optymalnie realizować materiał nauczania i modyfikować układ treści w zależności od potrzeb nauczyciela, organizacji pracy w szkole oraz siatki godzin przeznaczonych na nauczanie biologii. 30-godzinne moduły, z godzinami przeznaczonymi do dyspozycji nauczyciela, pozwolą na sprawne zaplanowanie i przeprowadzenie procesu edukacyjnego, przekazanie, utrwalenie, powtórzenie oraz sprawdzenie wiadomości i wyćwiczenie umiejętności. Tak skonstruowany program umożliwi skuteczne przygotowanie młodzieży do dalszej edukacji.

Rozdział V. – ***Cele szczegółowe, materiał nauczania, proponowane procedury osiągnięcia celów, środki dydaktyczne*** – zawiera przewidywane osiągnięcia uczniów zarówno w sferze kształcenia, jak i wychowania oraz proponuje równolegle materiał nauczania niezbędny do uzyskania wskazanych osiągnięć. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że autorka zaproponowała procedury umożliwiające osiągnięcie zamierzonych celów i dołączyła do nich listę przykładowych środków dydaktycznych, dostępnych w wielu szkołach. Zapis taki umożliwi nauczycielom planowanie metodyczne poszczególnych jednostek, pomoże też w stwarzaniu dogodnych sytuacji dydaktycznych, podnoszących skuteczność edukacji. Cały materiał nauczania jest skorelowany z zapisami podstawy programowej, co dodatkowo umożliwi kontrolę realizacji założeń.

W rozdziale VI. – ***Oczekiwane osiągnięcia ucznia*** – autorka zestawiała oczekiwane osiągnięcia uczniów. Pokazują one, że po zrealizowaniu programu uczniowie powinni osiągnąć wyznaczone podstawą programową umiejętności przedmiotowe oraz ponadprzedmiotowe, w tym bardzo ważne dla kształtowania postaw młodzieży umiejętności sprawdzane badaniami PISA – planowanie, prowadzenie i wyciąganie wniosków z doświadczeń oraz eksperymentów.

W rozdziale VII. – ***Procedury osiągnięcia celów*** – autorka sugeruje, że nowoczesne nauczanie biologii powinno opierać się głównie na organizowaniu warunków niezbędnych do inspirowania ucznia do samodzielnego poszukiwania wiedzy i pośrednim kierowaniu tym procesem. Zakłada dużą swobodę organizacyjną i odpowiedzialność nauczyciela za stwarzanie odpowiednich sytuacji dydaktycznych. „Cele edukacyjne założone w opracowanym programie zostaną osiągnięte, gdy nauczyciel zaplanuje procedury ich osiągnięcia dostosowane do możliwości i potrzeb uczniów. Rolą nauczyciela jest taka organizacja procesu dydaktycznego, jaka zapewni uczniowi zdobycie potrzebnej wiedzy biologicznej i rozwinięcie umiejętności jej stosowania w różnych sytuacjach. Nauczyciel powinien zadbać

o właściwe tempo pracy na lekcji, od którego zależy efektywność procesu nauczania. Do niego należy również dobór i stosowanie różnorodnych form i metod nauczania”.

Podkreślając rolę zajęć terenowych w edukacji biologicznej, autorka wskazuje na kształtowanie w czasie ich trwania umiejętności ponadprzedmiotowych, takich jak praca w grupach czy wyszukiwanie informacji w różnych źródłach. „W przedmiotach przyrodniczych bardzo ważną funkcję pełnią zajęcia terenowe zarówno te odbywane w najbliższym otoczeniu szkoły, jak i dalsze wycieczki. Warto, przekazując wiedzę, odwoływać się do tego, co dzieje się w najbliższym otoczeniu uczniów, zapoznawać ich z różnorodnością biologiczną środowiska lokalnego, ćwiczyć umiejętności postrzegania zależności istniejących między organizmami, które należą do gatunków znanych i rozpoznawanych w najbliższej okolicy oraz rozwijać u młodzieży odpowiedzialność za stan środowiska przyrodniczego najbliższej okolicy. W czasie tych zajęć uczniowie powinni wykazać się umiejętnością pracy indywidualnej i grupowej”.

W rozdziale VIII. – **Metody oceny osiągnięć ucznia** – autorka programu zakłada, że ocenianie powinno wspierać ucznia w osiąganiu celów, diagnozować jego osiągnięcia oraz motywować do dalszej pracy. Sugeruje wprowadzanie zasady jawnego oceniania ucznia i przyzwyczajania go do samooceny, wprowadzając w ten sposób oraz realizując nowoczesną i preferowaną przez współczesnych dydaktyków zasadę oceniania kształtującego. W zależności od rodzaju oceniania (okresowe czy sumujące) proponuje różne narzędzia, udzielając jednocześnie porad, co do zasad ich konstruowania.


Konkluzja

Przedstawiony do zaopiniowania *Program nauczania biologii w gimnazjum – Puls życia* autorstwa Anny Zdziennickiej jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym oraz zgodny z podstawą programową kształcenia biologii w gimnazjum. Uwzględnia cele kształcenia i wychowania zawarte w podstawie programowej. Określa procedury osiągania celów oraz wskazuje możliwość ich modyfikacji w zależności od sytuacji dydaktycznej w szkole i indywidualnych możliwości uczniów. Nie zawiera treści niezgodnych z przepisami prawa, w tym ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi. W zawartych treściach i przedstawionych założeniach uwzględnia aktualny stan wiedzy merytorycznej i metodycznej. Na podkreślenie zasługuje położenie nacisku w czasie realizacji zajęć edukacyjnych na aktywność poznawczą uczniów i samoocenę. Program można zrealizować w czasie określonym siatką godzin przeznaczoną na nauczanie biologii na III etapie edukacyjnym. Zawiera wszystkie elementy, którymi powinien cechować się program nauczania ogólnego. **Stwierdzam, że opiniowany program może być z powodzeniem wykorzystany do nauczania biologii w gimnazjum.**

Elżbieta Mazurek

Data otrzymania programu do opiniowania: 4 maja 2009 r.
Data wystawienia opinii: 11 maja 2009 r.

KONSULTANT
ds. oceniania i opiniowania programów


mgr Elżbieta Mazurek